

सचक्रशङ्खजगदो माधवः श्रीगदाधरः ।
 गदाजशङ्खचक्रौ वा गोविन्दोऽर्थो गदाधरः ॥
 पद्मशङ्खासिगद्दिने विष्णुरूपाय वै नमः ।
 शङ्खाज्जचक्रगद्दिने नमः सङ्कर्षणाय च ॥
 सुशङ्खसुगदाज्याविधुते प्रद्युम्नसर्तये ।
 नमोऽनिरुद्धाय गदाशङ्खाज्याविधुधारिणे ॥
 नमो गदासिपद्मशङ्खज्युक्तचक्रमाय च ।
 सावित्रीमोदकौपद्मगद्दिने वामनसर्तये ॥
 चक्राजशङ्खगद्दिने नमः श्रीधरसर्तये ।
 हृषीकेश सावित्रिशङ्खपद्मिन्नमो नमः ॥
 साजशङ्खगदाचक्रपद्मनाभस्वरूपिणे ।
 दामोदर शङ्खगदाचक्रपद्मिन्नमो नमः ॥
 सावित्रिशङ्खगदाज्या वासुदेवाय वै नमः ।
 शङ्खाज्जचक्रगद्दिने नमः सङ्कर्षणाय च ॥
 साजशङ्खगदाचक्रपुरुषोत्तमसर्तये ।
 नमोऽधोक्षजरूपाय गदाशङ्खासिपद्मिने ॥
 त्रिंशद्भुजसर्तये पद्मशङ्खाशङ्खाधारिणे ।
 पद्माजशङ्खगद्दिने नमोऽख्युत्तमसर्तये ॥
 सशङ्खचक्राजगदं जगद्नमिहानमे ।
 उपेक्षं सगदं साविं पद्मशङ्खिन्नमो नमः ॥
 सुचक्राजगदाशङ्खयुताय हरिसर्तये ।
 सगदाज्याविशङ्खाय नमः श्रीकृष्णसर्तये ॥
 शालग्रामशिलादारगतलम्बिचक्रधृक् ।
 शुक्लामो वासुदेवाख्यः सोऽथाहः श्रीगदाधरः ॥
 लम्बिचक्रो रक्ताभः पूर्वभागे तु पुष्कलः ।
 सङ्कर्षणोऽथ प्रद्युम्नः सङ्ग्रहचक्रस्तु पीतकः ॥
 सदीर्घशुषिरच्छिद्रो योऽनिरुद्धस्तु वर्तुलः ।
 नीलो द्वारि निरेखश्च अथ नारायणोऽसितः ॥
 मध्ये गदाकृतौ रेखा नाभिचक्रमहोन्नतः ।
 पृथुचक्रो त्रिंशद्भुज कपिलोऽथात् त्रिवि-
 ष्टकः ॥
 अथवा पञ्चविंशस्तत्पूजनं ब्रह्मचारिणः ।
 वराहः प्रक्षालिज्ञोऽथाङ्घ्रिमह्यचक्रकः ॥
 नीलखिरेखः स्थूलोऽथ कूर्मसर्पिः स विन्दु-
 मान् ॥
 कृष्णः सवर्तुलवर्तः पातु वीरतट्टकः ॥
 श्रीधरः पञ्चरेखोऽथादनमाली गदान्वितः ।
 वामनो वर्तुलो ब्रह्मो वामचक्रः सुरेश्वरः ॥
 नानावर्णोऽनेकसर्पिर्नागभोगी त्वनन्तकः ।
 स्थूलो दामोदरो नीलो मध्ये चक्रः सनीलकः ॥
 सकीर्णदारको वीर्यादथ ब्रह्मा सुलोहितः ।
 सदीर्घरेखः शुषिर एकचक्रासुजः पृथुः ॥
 पृथुच्छिद्रस्थूलचक्रः कृष्णो विष्णुश्च विन्दुवत् ।
 हृषीकेशोऽकुशाकारः पञ्चरेखः सकौस्तुभः ॥
 वैकुण्ठो मणिरत्नाभ एकचक्रासुजोऽसितः ।
 मत्स्यो दीर्घोऽसुजाकारो द्वाररेखश्च पातु वः ॥
 वामचक्रो दक्षरेखः श्यामो वीर्यान्निविक्रमः ।
 शालग्रामे द्वारकायां स्थिताय गद्दिने नमः ॥
 एकेन ललितो योऽथाद्गदाधारी सुदर्शनः ।
 एकद्वारे चतुश्चक्रं वनमालाविभूषितम् ॥
 स्वर्णरेखासमायुक्तं गायत्र्येन विराजितम् ।
 कदम्बकुसुमाकारं लक्ष्मीनारायणं विदुः ॥

लक्ष्मीनारायणो ज्ञाभ्यां त्रिभिर्नर्त्तित्विविक्रमः ।
 चतुर्भुजश्चतुर्बाहो वासुदेवश्च पञ्चभिः ॥
 प्रद्युम्नः षड्भिरैव स्यात् सङ्कर्षण इतस्ततः ।
 पुरुषोत्तमोऽष्टभिः स्यान्नवयूहो नवोन्नतः ॥
 दशावतारो दशभिरनिरुद्धोऽवतारः ।
 द्वादशात्मा द्वादशभिरत ऊर्ध्वमनन्तकः ॥
 विष्णोर्नर्त्तितमयं स्तोत्रं यः पठेत् स दिवं
 प्रजेत् ॥”
 इति गारुडे ४५ अध्यायः ॥३॥
 अपरश्च ।
 हरिरुवाच ।
 “निलंक्षणा शुभा स्याच्चक्राङ्कितशिला-
 चनात् ।
 आदौ सुदर्शनो नर्त्तितलक्ष्मीनारायणोऽपरः ॥
 त्रिचक्रोऽसाव्युतः स्यात् चतुश्चक्रश्चतुर्भुजः ।
 वासुदेवश्च प्रद्युम्नस्ततः सङ्कर्षणः स्मृतः ॥
 पुरुषोत्तमो ह्यष्टमः स्यान्नवयूहो दशात्मकः ।
 एकादशोऽनिरुद्धः स्याद्द्वादशो द्वादशात्मकः ॥
 अत ऊर्ध्वमनन्तः स्याच्चक्रैरैकादिकैः क्रमः ।
 सुदर्शनादा लज्जिताश्च पूजिताः सर्वकामदाः ॥
 शालग्रामशिला यच्च देवो द्वारवतीभवः ।
 उभयोः सङ्गमो यच्च तच्च सुक्तिर्न संशयः ॥”
 इति गारुडे ६५ अध्यायः ॥३॥
 चैत्रविशेषः । यथा,—
 धरय्युवाच ।
 “भगवन् देवदेवेश शालङ्कायनको मुनिः ।
 किं चकार तपः कुर्वन् तव चैत्रे विसृजिते ॥
 वाराह उवाच ।
 अथ दीर्घेण कालेन स ऋषिः संशितव्रतः ।
 तप्यमानो यथान्यायं पश्यते शालसुतमम् ॥
 विश्रामं कुरुते तच्च द्रष्टुकामोऽथ मां मुनिः ।
 मायया मम मूढात्मा शक्तो द्रष्टुं न मामभूत् ॥
 ततः पूर्वैश्च पार्श्वेन तस्य शालस्य सुन्दरि ।
 वैशाखमासद्वादश्यां महर्ष्यनसुपागतः ॥
 दृष्ट्वा मां तच्च स मुनिस्तपस्वी संशितव्रतः ।
 तुष्टाव वैदिकैः स्तुतैः प्रणम्य च पुनः पुनः ॥
 ततोऽहं क्षुभमानो वै ऋषिसुखेन सुन्दरि ।
 प्राप्तोऽस्मि परमां प्रीतिं तमवोचं ततः ऋषिम् ॥
 तत्राश्रमे महाभाग स्थित्वा त्वं तपसांनिधे ।
 पुञ्जेन परमप्रीतो मत्तुचैव मत्समो भव ॥
 अन्यच्च गुह्यं वक्ष्यामि शालङ्कायन तच्छृणु ।
 तव प्रीत्या प्रवक्ष्यामि येनैतत् चैत्रसुतमम् ॥
 शालग्राममिति ख्यातं तन्निबोध सुने शुभम् ।
 योऽयं वृक्षक्या दृष्टः सोऽहमेव न संशयः ॥
 एतत् कोऽपि न जानाति विना देवं महेश्वरम् ।
 एवं तस्मै वरं दत्त्वा शालङ्कायनकाय वै ॥
 पश्यतस्तस्य वसुधे तच्चैवान्तर्हितोऽभवत् ।
 त्वं दक्षिणतः कृत्वा जगाम खाश्रमं मुनिः ॥
 मम तदोपते स्थानं गिरिकूटशिलोच्चये ।
 शालग्राम इति ख्यातं भक्तसंसारमोचकम् ॥”
 इति वाराहे शालग्रामचैत्रमाहात्म्यवर्णन-
 नामाध्यायः ॥

शालग्रामगिरिः, पुं, (शालग्रामस्य गिरिः ।)
 शालग्रामोत्पादकपर्वतः । यथा,—
 वाराह उवाच ।
 “कथयिष्यामि ते गुह्यं शालग्राममिति श्रुतम् ।
 तस्मिन् चैत्रे हरौ देवौ मत्स्वरूपेण संयुतः ॥
 शालग्रामे गिरौ तस्मिन् शिलाकूपेण तिष्ठति ।
 अहं तिष्ठामि तत्रैव गिरिरूपेण निवृत्ता ॥
 तस्मिन् शिलाः समयास्तु मत्स्वरूपान् संशयः ।
 पूजनीयाः प्रयत्नेन किं पुनश्चक्रलाङ्घिताः ॥
 लिङ्गरूपेण तु हरस्तत्र देवास्तत्र गिरौ ।
 शिवनाभाः शिलास्तत्र चक्रनाभास्तथा शिलाः ॥
 सोमेश्वराधिष्ठितस्तु शिवरूपो गिरिः स्मृतः ।
 शालग्रामगिरिर्विष्णुरहं सोमेश्वराधिपः ॥
 तयोः पर्वतयोर्थो वै शिला विष्णुशिलाभिधाः ॥
 देवया च कृतं पूर्वं तपः शिवस्तुतिदम् ।
 मम त्वत्प्रदृशः पुत्रो भूयादभिहितो तया ॥
 अहं कस्यापि न सुनः किं करिष्यामि चिन्त-
 यन् ।
 रेवायास्तु वरो देयस्त्ववश्यं मङ्गलाङ्कन ।
 निश्चित्वैवं तदा प्रोक्तं प्रसन्नेनान्तरात्मना ॥
 लिङ्गरूपेण ते देवि गजाननपुरस्कृतः ।
 गर्भे तव वसिष्यामि पुत्रो भूत्वा शिवप्रिये ॥
 मम त्वमपरा नर्त्तः ख्याता जलमयी शिवा ।
 शिवशक्तिविभेदेन आवामेकच संस्थितौ ॥
 एवं दत्तवरा रेवा मत्सामिध्वसिहागता ।
 रेवाखण्डमिति ख्यातं ततः प्रभृति गोपते ॥३॥
 गच्छन्वापि पुरा तप्तं वर्षायांमयुतं विधे ।
 श्रीर्णपर्णाशनं कृत्वा वायुमन्त्राद्यनन्तरम् ॥
 दिव्यं वर्षाशतं तेषु विष्णुं चिन्तयती तदा ।
 ततः साक्षाज्जगन्नाथो हरिर्भक्तजनप्रियः ॥
 उवाच मधुरं वाक्यं प्रीतः प्रणतवत्सलः ।
 गच्छ किं त्वं प्रसन्नोऽस्मि तपसा विक्षितेऽनये ॥
 अनवच्छिन्नाया शक्त्या वरं वरय सुव्रते ।
 किं दैत्यं तद्दृष्ट्वाशु प्रीतोऽस्मि वरवर्णिन ॥
 गच्छन्वापि पुरो दृष्ट्वा शङ्खचक्रगदाधरम् ।
 दृष्टवत् प्रणता भूत्वा ततः स्तोत्रं प्रचक्रमे ॥
 अहो देव मया दृष्टो दुर्दर्शो योगिनामपि ।
 त्वया सर्वमिदं दृष्टं जगत् स्यात्वरजङ्गमम् ॥
 ततो हिमांशे सा देवी गच्छकौ लोकाधारिणी ।
 प्राङ्गलिः प्रणता भूत्वा मधुरं वाक्यमब्रवीत् ॥
 यदि देव प्रसन्नोऽसि दैत्यो मे वाञ्छितो वरः ।
 मम गर्भगतो भूत्वा विष्णो मत्पुत्रतां व्रज ॥
 ततः प्रसन्नो भगवान् चित्तयामास गोपते ।
 किं याचितं निम्नगया निव्यं मत्सङ्गलब्धया ॥
 दास्यामि याचितं येन लोकानां भवमोक्षयम् ।
 इत्येवं कृपया देवो निश्चित्य मनसा स्वयम् ॥
 गच्छकौ कथयामास शृणु देवि वचो मम ।
 शालग्रामशिलाकूपी तव गर्भगतः सदा ॥
 तिष्ठामि तव पुत्रत्वे भक्तानुग्रहकारकात् ।
 मत्सामिध्वान्दीनां त्वमतिश्रेष्ठा भविष्यसि ॥
 दर्शनात् अर्शनात् ज्ञानात् पानाच्चैवावगा-
 हनात् ॥